UNIVERSAL DECLARATION OF HUMAN RIGHTS

ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်း

ဟီၣ်ခိၣ်ဒီဘ့ၣ်တၢ်ဘိးဘၣ်ရၤလီၤ ဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်လၢပှၤကူပှၤကညီအဂီၢ်

RAOUL WALLENBERG INSTITUTE
OF HUMAN RIGHTS AND HUMANITARIAN LAW

MNHRC
MYANMAR NATIONAL HUMAN RIGHTS COMMISSION

Sida

စကားချီး

၁၉၄၈ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလ ၁၀ ရက် နေ့တွင် ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံက ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်းကို အတည်ပြုချမှတ်၍ ထုတ်ပြန်ကြေညာခဲ့သည်။ ကြေညာစာတမ်း၏ စာသားအပြည့်အစုံကို နောက်စာမျက်နှာများတွင် ဖော်ပြထားပါသည်။

ဤကဲ့သို့ သမိုင်းဝင်လုပ်ဆောင်ချက်ကို ဆောင်ရွက်ပြီး နောက် ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံက ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ အားလုံးအား ဤကြေညာစာတမ်း၏စာသားကို အများပြည်သူတို့ သိရှိစေရေးအတွက် ဆောင်ရွက်ရန်နှင့် နိုင်ငံများ (သို့မဟုတ်) နယ်မြေများ၏ နိုင်ငံရေးအဆင့်အတန်းကို ခွဲခြားမှုမပြုဘဲ၊ အဓိကအားဖြင့် ကျောင်းများနှင့် အခြားပညာရေးအဖွဲ့အစည်းများတွင် ကြေညာစာတမ်းကို ဖြန့်ချိဝေငှစေရန်၊ မြင်သာအောင် ပြသထားစေရန်၊ ဖတ်ကြားစေရန်နှင့် အဓိပ္ပာယ်ရှင်းလင်းဖော်ပြစေရန် ပန်ကြားခဲ့သည်။

သို့ဖြစ်သည့်အားလျော်စွာ မြန်မာနိုင်ငံအမျိုးသား လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်သည် ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းကို မြန်မာဘာသာမှ စကော ကရင်ဘာသာသို့ ပြန်ဆိုလျက် ထုတ်ဝေဖြန့်ချိလိုက်ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံအမျိုးသားလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်
၂၀၁၆ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလ ၂၈ ရက်

တၢ်ကတိၤဆှၢနှဉ်

ဖဲလါဒံၣ်စ့ဘၢၣ် (၁၀) သီ (၁၉၄၈) နံၣ်န့ၣ် ဘီမုၢ်စၢဖှိၣ်ကရၢတၢ်အိၣ်ဖှိၣ်ထီရီၤ ပာ်ဂၢၢ်ပာ်ကျၢၤတူၢ်လိာ် ဒီးပာ်ဖျါထီဉ်ဝဲ ဟီၣ်ခိၣ်ဒီဘ့ၣ်တၢ်ဘိးဘၣ်ရၤလီၤဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်လၢပှၤကူ ပှၤကညီအဂီၢ် ဆူကမျၢၢ်နှၣ်လီၤ. တၢ်ဂ့ၢ်အလၢအပှဲၤအိၣ်ဖျါဖဲကဘျံးပၤလၢကဟဲလၢခံတဖၣ်နှၣ်လီၤ. ပိာ်ထွဲထီၣ် စံၣ်စိၤနိ5တၢ်မၤအံၤအခံ, ဘီမုၢ်စၢဖှိၣ်ကရၢ တၢ်အိၣ်ဖှိၣ်ထီရီၤအံၤ ကိးယီၤ ထံကီၢ်လၢအမ့ၢ် ဘီမုၢ်စၢဖှိၣ် ကရၢကရၢဖိတဖၣ် လၢကထုး ထီၣ်ရၤလီၤတၢ်ကွဲး လၢအအိၣ်လၢ တၢ်ဘိးဘၣ်ရၤလီၤအံၤအပူၤ ဒ်သိးထံဖိကီၢ်ဖိကိးဂၤဒဲး ကသ့ၣ်ညါ အဂီၢ်လီၤ. တၢ်ကထုးထီၣ်ရၤလီၤအီၤ အသုတအိၣ်ဒီး တၢ်ပာ်တၢ် အဒူၣ်အဆၢလၢအမ့ၢ် ထံကီၢ် (မ့တမ့ၢ်) ဟီၣ်ကဝီၤ ထံဂ့ၢ်ကီၢ်ဂ့ၢ် အဒူၣ်အဆၢတဖၣ်တဂ့ၤ, လီၤဆီဒၣ်တၢ်လၢ တၢ်မၤလိကိုတဖၣ် ဒီးတၢ်ကရၢကရိ လၢဘၣ်ထွဲဒီး တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့တဖၣ်အလီၢ်နှၣ် တၢ်ကပာ်ဖျါအီၤဖျိဖျိဖျါဖျါ, တၢ်ကဖးဖျါထီၣ်အီၤ ဒီးတၢ်ကဒုးနဲၣ်တဲ ဖျါအခီပညီလီၤတံၢ်လီၤဆဲး နှၣ်လီၤ.

ဒ်နှၣ်အသိး, ကီၢ်ပံၤယီၤ တၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်လၢပှၤကူပှၤကညီအဂီၢ် ခီၣ်မံးရှၢၣ် ကွဲးကျိာ်ထံက့ၤ ဟီၣ်ခိၣ်ဒီဘ့ၣ်တၢ်ဘိး ဘၣ်ရၤလီၤဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်လၢပှၤကူပှၤကညီအဂီၢ် လၢပယီၤကျိာ်ဆူကညီကျိာ် ဒီးစံးကျံးထုးထီၣ်ရၤလီၤဝဲဒၣ်နှၣ်လီၤ.

ကီၢ်ပံၤယီၤ တၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်လၢပှၤကူပှၤကညီအဂီၢ်ခီၣ် မံးရှၢၣ်
အီကထိဘၢၣ် ၂၈ သီ ၂၀၁၆ နံၣ်

ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်း

နိဒါန်း

လူသားအားလုံး၏ မွေးရာပါဂုဏ်သိက္ခာနှင့် တန်းတူညီမျှ ရှိပြီး ဖယ်ရှားထုတ်ပယ်၍ မရသော အခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ် ပြုခြင်းသည် ဤကမ္ဘာပေါ်တွင် လွတ်လပ်မှု၊ တရားမျှတမှုနှင့် ငြိမ်းချမ်း မှုတို့အတွက် အခြေခံအုတ်မြစ်ဖြစ်သောကြောင့် လည်းကောင်း၊

လူ့အခွင့်အရေးကို အလေးမထား မထီမဲ့မြင်ပြုခြင်းသည် လူသားတို့၏ အကောင်းအဆိုး အကြောင်းအကျိုး ဆင်ခြင်နိုင်စွမ်းကို ဖျက်ဆီးသည့် ရိုင်းစိုင်းရက်စက်သော အပြုအမူများဖြစ်ပေါ်စေခဲ့သော ကြောင့် လည်းကောင်း၊ လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာ သက်ဝင်ယုံကြည်ခွင့်၊ ကြောက်ရွံ့ခြင်းနှင့် ချို့တဲ့ခြင်းမှ လွတ်ကင်းခွင့် တို့ကို ရရှိခံစားရမည့် လူ့ဘောင်လောကတစ်ရပ်ပေါ်ပေါက်လာရေး ကို သာမန်လူသားအားလုံး၏ အမြင့်မားဆုံးသော မျှော်မှန်းချက်အဖြစ် ကြေညာပြီးဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊

အာဏာသုံး၍ တရားလက်လွတ်အုပ်ချုပ်မှုနှင့် ဖိနှိပ်ချုပ် ချယ်မှုတို့ကို လူက နောက်ဆုံးနည်းလမ်းအနေဖြင့် ဆန့်ကျင်ပုန်ကန် သည့်အခြေအနေသို့ မရောက်ရှိစေရေးအတွက် လူ့အခွင့်အရေးကို ဥပဒေစိုးမိုးမှုဖြင့် ကာကွယ်ပေးရန် မဖြစ်မနေ လိုအပ်သောကြောင့် လည်းကောင်း၊

ဟီၣ်ခိၣ်ဒီဘၣ်တၢ်ဘိးဘၣ်ရၤလီၤ
ဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်လၢပှၤကူပှၤကညီအဂီၢ်

တၢ်ကတိၤလၢညါ

တၢ်ပၣ်ပနီၣ် ပှၤကူပှၤကညီခဲလၢာ် အတၢ်န့ၢ်သါခွဲးယာ် လၢတၢ်ထုးကွံာ်အီၤတန့ၢ် လၢအမ့ၢ် ပှၤကူပှၤကညီတဂၤ အသူး အသ့ၣ် ဒီးတၢ်ထဲသိးတုၤသိးလိာ်သးအံၤ မ့ၢ်တၢ်သဘျ့, တၢ်မ့ၢ်တၢ်တီ ဒီးတၢ်ဃူတၢ်ဖိး အခီၣ်တယာ်လၢဟီၣ်ခိၣ်အံၤ အဂီၢ်အသိး ,

တၢ်တပၣ်ကဲ, တၢ်တပၣ်လ့ၢ်ပၣ်ပှၤတၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်လၢ ပှၤကူပှၤကညီအဂီၢ်အံၤန့ၣ် မ့ၢ်တၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ် တၢ်မၤအရၢ်အစၢ် လၢ အမၤဟးဂီၤကွံာ် ပှၤကူပှၤကညီ အတၢ်သ့ပဲာ်ဖးနီၤဖး တၢ်ဂ့ၤ တၢ်အၢအဆၢအသိး, တၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်ဟီၣ်ခိၣ် လၢအအိၣ်ဒီး တၢ် သဘျ့လၢ တၢ်ကတဲဖျါထီၣ်တၢ်, တၢ်သဘျ့လၢတၢ်စူၢ်တၢ်နာ်, ပူၤဖျဲး ဒီး တၢ်ပျံၤတၢ်ဖုးဒီး တၢ်တလၢတပှဲၤသ့ၣ်တဖၣ် မ့ၢ်ပှၤဟီၣ်ခိၣ် ဖိပတီၢ်မုၢ်ကီးဂၤဒဲး အတၢ်မုၢ်လၢ်လီၤန့ၣ် ဘၣ်တၢ်ဘိးဘၣ်သ့ၣ်ညါ အီၤဝံၤလံအသိး,

တၢ်သူတၢ်စိတၢ်ကမီၤလၢတၢ်တတီတလိၤအပူၤ, တၢ်ဆီၣ် တံၢ်မၤနၢၤသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ ဒ်ကျိၤကျဲလၢခံကတၢၢ်အသိးပှၤကူပှၤကညီ သ့ၣ်တဖၣ် သုတထီဒါကဲ့ၤတၢ်တဂ့ၤအဂီၢ်န့ၣ် လိၣ်ဘၣ်ဝဲသပှၢ် ကတၢၢ် လၢတၢ်ကကဟုဘံၣ်ကယာ်ဘၢ တၢ်ခွဲးတၢ်ယာ် လၢပှၤကူ ပှၤကညီအဂီၢ် လၢတၢ်သိၣ်တၢ်သီ အတၢ်သိၣ် တၢ်ဘျၢ န့ၣ်လီၤ.

နိုင်ငံချင်း ချစ်ကြည်ရင်းနှီးစွာဆက်ဆံမှု ဖွံ့ဖြိုးရေးကို မြှင့်တင်ရန် မဖြစ်မနေ လိုအပ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊

ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ၏ ပြည်သူအပေါင်းတို့သည် အခြေခံလူ့အခွင့်အရေး၊ လူ့ဂုဏ်သိက္ခာနှင့် တန်ဖိုး၊ အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးတန်းတူ အခွင့်အရေးရှိမှုတို့ကို ၎င်းတို့ သက်ဝင်ယုံကြည်ကြောင်း ကုလသမဂ္ဂပဋိညာဉ်၌ ထပ်မံ အတည်ပြုခဲ့ပြီး၊ ပိုမိုကျယ်ပြန့်သည့် လွတ်လပ်မှုအတွင်း လူမှုရေးတိုးတက်ရေးနှင့် လူ့ဘဝ အဆင့်အတန်း တိုးတက်ကောင်းမွန်ရေးတို့ကို မြှင့်တင်ရန် သန္နိဋ္ဌာန်ချပြီးဖြစ်သောကြောင့် လည်းကောင်း၊

ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတို့သည် ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့နှင့် ပူးပေါင်း၍ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံလွတ်လပ်ခွင့်များကို ကမ္ဘာတစ်ဝန်းလုံးက ပိုမိုမြှင့်တင် လေးစားလိုက်နာ ကျင့်သုံးကြစေရေးအတွက် ဆောင်ရွက်မည်ဟု ကတိပြုပြီးဖြစ်သောကြောင့် လည်းကောင်း၊

အဆိုပါလူ့အခွင့်အရေးနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များကို အတူတကွ နားလည်မှုရှိခြင်းသည် ၎င်းကတိကဝတ်ကို အပြည့်အဝ အကောင်အထည် ဖော်စေရေးအတွက် အရေးကြီးဆုံး ဖြစ်သောကြောင့် လည်းကောင်း၊

မ့ၢ်တၢ်လိၣ်ဘၣ်သပှၢ်ကတၢၢ်လၢ တၢ်ကမၤဒိၣ်ထီၣ်ထီထီၣ် ထံကီၢ်တဘ့ၣ်ဒီးတဘ့ၣ် တၢ်ရှလိာ်မုာ်လိာ်သးအဂီၢ်,

ထံကီၢ်လၢအမ့ၢ် ဘီမုၢ်စၢဖှိၣ်ကရၢ ကရၢဖိ အထံဖိကီၢ်ဖိ တဖၣ် တၢ်မၤလီၢ်တံၢ်ကဒီးက့ၤ အတၢ်နာ်လၢအဘၣ်ထွဲဒီး တၢ်ခွဲး တၢ်ယာ်လၢပှၤကူပှၤကညီအဂီၢ်အခီၣ်တယာ်, ပှၤကူပှၤကညီအသူးအသ့ၣ်ဒီးအလုၢ်အပှ့ၤ, ပိာ်မုၣ်ဒီး ပိာ်ခွါတၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်ထဲသိးတုၤသိးလိာ်သးတဖၣ်, ဒီးမ့ၢ်လၢတၢ် ပာ်လီၤတ့ၢ်လံ တၢ်အၢၣ်လီၤ လၢကမၤဒိၣ်ထီၣ် တၢ်ရှလိာ်မၤသကိးတၢ် , တၢ်အိၣ်မူအတီၤ လၢအဂ့ၤဒိၣ်န့ၢ်အါန့ၢ်ဝဲ လၢတၢ်သဘျ့အပူၤ အဂီၢ်,

ထံကီၢ်လၢအမ့ၢ် ဘီမုၢ်စၢဖှိၣ်ကရၢ ကရၢဖိတဖၣ် အၢၣ်လီၤတ့ၢ်လံအသး လၢကပာ်ဖှိၣ်မၤသကိးတၢ် ဒ်သိးဟ့ၣ်ခီၣ်ဒီဘ့ၣ် ကပာ်ကဲဒီး မၤထွဲဘၣ်ယးဒီး တၢ်ခွဲးတၢ်ယာ် လၢပှၤကူပှၤကညီ အဂီၢ်ဒီး တၢ်သဘျ့အခီၣ်တယာ်တဖၣ်,

တၢ်အိၣ်ဒီးတၢ်နၢ်ပၢၢ် တမံၤယီဘၣ်ထွဲဒီး တၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်လၢ ပှၤကူပှၤကညီအဂီၢ်ဒီး တၢ်သဘျ့တဖၣ်အံၤန့ၣ်မ့ၢ် တၢ်အကါဒိၣ်ဒိၣ်မးလၢ လၢတၢ်ကဒုးကဲထီၣ်လိၣ်ထီၣ် တၢ်အၢၣ်လီၤ အံၤလၢလၢပှဲၤပှဲၤအဂီၢ်,

လူတိုင်း၊ အဖွဲ့အစည်းတိုင်းက ဤကြေညာစာတမ်းကို အစဉ်နှလုံးသွင်းလျက် ကမ္ဘာတစ်ဝန်းလုံးတွင် အဆိုပါအခွင့်အရေးများနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များကို လေးစားကြစေရန် သင်ကြားခြင်း၊ အသိပညာပေးခြင်းဖြင့် အားထုတ်ကြစေရန်အတွက်လည်းကောင်း၊ ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများနှင့် ထိုနိုင်ငံတို့၏ စီရင်ပိုင်ခွင့်အာဏာအောက်ရှိ နယ်ပယ်အတွင်းမှ တိုင်းသူပြည်သားများက အဆိုပါ အခွင့်အရေးနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များကို ကျယ်ပြန့်ထိရောက်စွာ အသိအမှတ်ပြု လိုက်နာကျင့်သုံးစေရန်အလို့ငှာ နိုင်ငံအဆင့်နှင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အဆင့်တို့တွင် တိုးတက်သောအစီအမံများဖြင့် အားထုတ်ကြစေရန် အတွက်လည်းကောင်း ရည်ရွယ်လျက်၊ နိုင်ငံခပ်သိမ်း၊ လူခပ်သိမ်းတို့ အောင်မြင်မှုရရှိရန် ဆောင်ရွက်ကြရမည့် အားလုံးနှင့်ဆိုင်သော စံတစ်ရပ်အဖြစ် ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံက ဤ ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းကို ယခု ထုတ်ပြန်ကြေညာလိုက်သည်။

အပိုဒ် ၁

လူသားအားလုံးသည် လွတ်လပ်သူများအဖြစ် မွေးဖွားလာကြပြီး ဂုဏ်သိက္ခာနှင့် အခွင့်အရေးများ တန်းတူရည်တူ ရှိကြသည်။ လူတို့၌ ဆင်ခြင်တုံတရားနှင့် အမှားအမှန် ဝေဖန်ပိုင်းခြားနိုင်သော အသိဉာဏ် ရှိကြ၍၊ တစ်ဦးကိုတစ်ဦး ညီရင်းအစ်ကို စိတ်ဓာတ်ဖြင့် ဆက်ဆံကျင့်သုံး သင့်သည်။

တၢ်ကျဲးစၢး ဒ်သိးပှၤကိးဂၤ, တၢ်ကရၢကရိခဲလၢာ် ကပၥ်ဒိၣ်, ကပၥ်လုၢ်ပၥ်ပှၢ တၢ်ဘိးဘၣ်ရၤလီၤအံၤ ထီဘိတဘိယုၢ်ဃီဒီး ဟီၣ်ခိၣ်ဒီဘ့ၣ် ကပၥ်ကဲ တၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်ဒီးတၢ်သဘျ့အံၤ ခီဖျိတၢ်သိၣ်လိ, တၢ်ဟ့ၣ်တၢ်ကူၣ်သ့သ့ၣ်ညါ, အိၣ်ဒီး တၢ်တိာ် လၢထံကီၢ်လၢအမ့ၢ် ဘီမုၢ်စၢဖှိၣ်ကရၢ ကရၢဖိ အထံဖိကီၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ် ကတူၢ်လိာ်လူၤ ပိာ်ထွဲမၤထွဲအဂီၢ်, ဒ်ထံ ကီၢ်အပတိၢ် ဒီးဒ်ထံကီၢ် အါဘ့ၣ်အပတိၢ်အသိး ကအိၣ်ဒီးတၢ်တိာ်ကျဲၤ လၢအဒိၣ်အထီသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်, ဒ်သိးထံကီၢ်ကိးဘ့ၣ်, ပှၤကူပှၤကညီကိးဒံနီၢ်ဂၤဒဲး အတၢ်အိၣ်မူကအိၣ်ဒီး တၢ်ကဲထီၣ်လိၣ်ထီၣ်, တၢ်မၤနၢၤအဂီၢ် တၢ်လၢ အဘၣ်ထွဲဒီးတၢ် ကဘၣ်မၤအီၤသ့ၣ်တဖၣ် ဒ်အမ့ၢ်နီၣ်ထီၣ် တမံၤအသိး ဘီမုၢ်စၢဖှိၣ်ကရၢဘိးဘၣ်ရၤလီၤ ဟီၣ်ခိၣ်ဒီဘ့ၣ်တၢ်ဘိးဘၣ်ရၤလီၤ ဘၣ်ထွဲဒီး တၢ်ခွဲးတၢ်ယာ် လၢပှၤကူပှၤကညီအဂီၢ်အံၤ နၣ်လီၤ.

အဆၢဒိၣ်(၁)

ပှၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိကိးဒံနီၢ်ဂၤဒဲး အိၣ်ဖျဲၣ်ထီၣ်လၢတၢ်သဘျ့အပူၤ ဒီးအိၣ်ဒီး အသူးအသ့ၣ် ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယာ် ထဲသိးတုၤသိးလိာ်သးနၣ်လီၤ. ပှၤကူပှၤကညီသ့ၣ်တဖၣ် အိၣ်ဒီးတၢ်သ့ၣ်ညါနၢ်ပၢၢ် လၢအသ့ပဲာ်ဖးနီၤဖး တၢ်ဂ့ၤတၢ်အၢ အဆၢဒီး ကြၢးရ့လိာ် ဘၣ်ထွဲ လိာ်သးတဂၤဒီးတဂၤ ဒ်ဒီပုၢ်ဝဲၢ် အတၢ်ပၥ်သး အသိးနၣ်လီၤ.

အပိုဒ် ၂

လူတိုင်းသည် လူမျိုး၊ အသားအရောင်၊ အမျိုးသား၊ အမျိုးသမီး၊ ဘာသာစကား၊ ကိုးကွယ်သည့်ဘာသာ၊ နိုင်ငံရေး သို့မဟုတ် အခြားအယူအဆ၊ နိုင်ငံသား သို့မဟုတ် လူမှုအဆင့်အတန်းနှင့်ဆိုင်သော ဇာစ်မြစ်၊ ပစ္စည်းဥစ္စာဂုဏ်၊ မျိုးရိုးဇာတိဂုဏ်နှင့် အခြားအဆင့်အတန်း စသည့် ခွဲခြားမှုမျိုး မရှိစေဘဲ ဤ ကြေညာစာတမ်းတွင် ဖော်ပြပါရှိသည့် အခွင့်အရေးနှင့် လွတ်လပ်ခွင့် အားလုံးကို ခံစားခွင့် ရှိသည်။ ထို့ပြင် လူတစ်ဦးတစ်ယောက် နေထိုင်ရာနိုင်ငံ သို့မဟုတ် နယ်မြေဒေသသည် အချုပ်အခြာအာဏာပိုင် လွတ်လပ်သည့် နယ်မြေဖြစ်စေ၊ ကုလသမဂ္ဂ ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ခံ နယ်မြေဖြစ်စေ၊ ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့်အာဏာ မရရှိသောနယ်မြေဖြစ်စေ သို့မဟုတ် အချုပ်အခြာအာဏာ တစ်စုံတစ်ရာ ကန့်သတ်မှုရှိသည့် နယ်မြေဖြစ်စေ ယင်း၏ နိုင်ငံရေး၊ တရားစီရင်ပိုင်ခွင့် သို့မဟုတ် နိုင်ငံတကာ အဆင့်အတန်းတစ်ခုခုကို အခြေပြု၍ ခွဲခြားမှု မပြုလုပ်ရ။

အပိုဒ် ၃

လူတိုင်းတွင် အသက်ရှင်သန်ခွင့်၊ လွတ်လပ်ခွင့်နှင့် လူပုဂ္ဂိုလ် လုံခြုံမှုရခွင့် ရှိသည်။

အပိုဒ် ၄

မည်သူ့ကိုမျှ ကျေးကျွန်အဖြစ် သို့မဟုတ် အစေအပါးအဖြစ် မပြုရ။ ကျွန်ပြုခြင်းနှင့် ကျွန်အရောင်းအဝယ်ပြုခြင်းပုံစံ အားလုံးကို ပိတ်ပင်တားမြစ်ရမည်။

အဆၢဒိၣ်(၂)

ပှၤကိးဂၤဒဲး အိၣ်ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်လၢ ကဒိးန့ၢ်ဘၣ် တၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်ဒီး တၢ်သဘျ့လၢ အဘၣ်တၢ်ပာ်ဖျါအီၤလၢ ဟီၣ်ခိၣ်ဒီဘ့ၣ်တၢ်ဘိးဘၣ်ရၤလီၤဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်လၢပှၤကူပှၤကညီအဂီၢ်အံၤအပူၤ လၢတအိၣ်ဒီးတၢ်ပာ်တၢ်အဒူၣ်အဆၢ တၢ်ပာ်လီၤဆီအီၤ ခီဖျိကလုာ်, ဖံးဘ့ၣ်အလွဲၢ်, တၢ်မုၢ် ပိာ်မုၣ် ပိာ်ခွါအဃိ, ကျိာ်, တၢ်ဘူၣ်တၢ်ဘါ, တၢ်စူၢ်တၢ်နာ်, ထံဂ့ၢ်ကီၢ်ဂ့ၢ် (မ့တမ့ၢ်) တၢ်စူၢ်တၢ်နာ်အဂုၤအဂၤ, ထံဖိကီၢ်ဖိ (မ့တမ့ၢ်) တၢ်အိၣ်မူအတီၤသ့ၣ်တဖၣ်, တၢ်စုလီၢ်ခီၣ်ခိၣ်, တၢ်ဟဲလီၤစၢၤလီၤသွဲၣ်အခီၣ်ထံးခီၣ်ဘိ ဒီးတၢ်အိၣ်မူအတီၤအတၢ်နီၤဖးသ့ၣ်တဖၣ်အဃိဘၣ်. တကးဒံးဘၣ်, ပှၤတဂၤဂၤ လၢအအိၣ်လၢထံကီၢ် (မ့တမ့ၢ်) တၢ်လီၢ်သဘျ့လၢတအိၣ်ဒီးတၢ်ပၢတၢ်ပြးမ့ၢ်ဂ့ၤ, ဟီၣ်ကဝီၤလၢအအိၣ်လၢ ဘီမုၢ်စၢဖှိၣ်ကရၢ အတၢ်အံးထွဲကွၢ်ထွဲအဖိလာ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, တၢ်လီၢ်လၢတအိၣ်ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယာ် လၢကပၢလီၤကွၤအသးမ့ၢ်ဂ့ၤ (မ့တမ့ၢ်) တၢ်လီၢ်လၢအိၣ်ဒီး တၢ်ဆၢတဲာ်ပာ်တမံၤဂ့ၤတမံၤဂ့ၤ လၢအဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်ပၢတၢ်ပြးမ့ၢ်ဂ့ၤ ခီဖျိတၢ်ဟံးန့ၢ်တၢ်အခီၣ်တဃာ်လၢ အဝဲသ့ၣ်တဖၣ် အထံဂ့ၢ်ကီၢ်ဂ့ၢ်, တၢ်စံၣ်ညီၣ်တဲာ်တၢ်အခွဲးအယာ် (မ့တမ့ၢ်) တၢ်ဟံးန့ၢ်တၢ် အခီၣ်တဃာ်လၢ ထံဂၤကီၢ်ဂၤ အနီၣ်ထိၣ်တမံၤမံၤအဖီခိၣ် ဒီးပာ်လီၤဆီအီၤန့ၣ်တသ့ဝဲဘၣ်.

အဆၢဒိၣ်(၃)

ပှၤကိးဂၤဒဲးအိၣ်ဒီး တၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်လၢ ကအိၣ်မူအိၣ်ဂဲၤ, ကအိၣ်ဒီးတၢ်သဘျ့ ဒီးအနီၢ်ကစၢ် တၢ်ဘံၣ်တၢ်ဘၢအဂီၢ် န့ၣ်လီၤ.

အဆၢဒိၣ်(၄)

မတၤတဂၤမး တၢ်တဘၣ်မၤအီၤ ဒ်ကုၢ်အသိး (မ့တမ့ၢ်) တၢ်ခ့တၢ်ပှၤအသိးဘၣ်. တၢ်ကဘၣ်တြီကွံာ် တၢ်ကူၣ်ကၤပှၤကူပှၤကညီ ဒ်ကုၢ်အသိး, တၢ်မၤကုၢ်မၤပှၤအသိး န့ၣ်လီၤ.

အပိုဒ် ၅

မည်သူ့ကိုမျှ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်း သို့မဟုတ် ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်သော၊ လူမဆန်သော၊ လူ့သိက္ခာညှိုးနွမ်းစေသော ပြုမူဆက်ဆံခြင်း သို့မဟုတ် အပြစ်ဒဏ်ပေးခြင်း မပြုရ။

အပိုဒ် ၆

လူတိုင်းသည် ဥပဒေအရာ၌ လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးအဖြစ်ဖြင့် နေရာတိုင်းတွင် အသိအမှတ်ပြုခြင်းကို ခံယူပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

အပိုဒ် ၇

လူအားလုံးတို့သည် ဥပဒေအရာ၌ တန်းတူရည်တူ ရှိကြပြီး ဥပဒေ၏ တန်းတူကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုကို မည်သည့်ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမျှ မရှိစေဘဲ ခံစားပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ဤကြေညာစာတမ်းကို ဖောက်ဖျက်၍ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းမှ လည်းကောင်း၊ ထိုသို့ ခွဲခြားဆက်ဆံရန် လှုံ့ဆော်ခြင်းမှ လည်းကောင်း တူညီသော ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုကို ခံစားပိုင်ခွင့် ရှိသည်။

အပိုဒ် ၈

လူတိုင်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ သို့မဟုတ် ဥပဒေအရ ၎င်းအား ခံစားခွင့်ပြုထားသည့် မူလအခွင့်အရေးများကို ဖောက်ဖျက်ခြင်းခံရလျှင် ထိုသူသည် စီရင်ပိုင်ခွင့်ရှိသော နိုင်ငံတော်ခုံရုံးများ၏ ထိရောက်သော ကုစားပေးမှုကို ရပိုင်ခွင့် ရှိစေရမည်။

အပိုဒ် ၉

မည်သူ့မျှ မတရားဖမ်းဆီးခြင်း၊ မတရားချုပ်နှောင်ခြင်း၊ မတရား ပြည်နှင်ခြင်း မခံစေရ။

အဆၢဒိၣ်(၅)

မတၤမး တၢ်တဘၣ်မၤအၢမၤနးအီၤ (မ့တမ့ၢ်) မၤဆူးမၤဆါအီၤ တအိၣ်ဒီးပှၤကညီအသး ဒီးလၢတၢ်အၢတၢ်သီဒိၣ်ဒိၣ်မုၢ်မုၢ်အပူၤ ဒ်သိး ပှၤကညီအသူးအသ့ၣ် ကဟးဂီၤအဂီၢ် (မ့တမ့ၢ်) တၢ်ဟ့ၣ်အီၤ တၢ်စံၣ်ညီၣ် တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤတၢ်တဘၣ်မၤအီၤဘၣ်.

အဆၢဒိၣ်(၆)

ပှၤကိးဂၤဒဲး အိၣ်ဒီးအခွဲးအယာ်လၢ ကဘၣ်တၢ်တူၢ်လိာ်ပာ်ကဲအီၤ လၢတၢ်လီၢ်ကိးပူၤဒဲး ဒ်ပှၤကညီတဂၤ အသိး ဒ်လၢတၢ်သိၣ်တၢ်သီ အသိးန့ၣ်လီၤ.

အဆၢဒိၣ်(၇)

ပှၤကိးဂၤဒဲး အိၣ်ဒီးတၢ်ထဲသိးတုၤသိးလိာ်သး ဒ်လၢတၢ်သိၣ်တၢ်သီအသိး ဒီးအိၣ်ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ် လၢကဒိးန့ၢ်ဘၣ် တၢ်သိၣ်တၢ်သီ အတၢ်အံးထွဲကွၢ်ထွဲ ကဟုကယာ်အီၤလၢတအိၣ်ဒီး တၢ်ကွၢ်မဲာ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ပှၤကိးဂၤဒဲး အိၣ်ဒီး တၢ်ထဲသိးတုၤသိးလိာ်သး လၢကဒိးန့ၢ်တၢ်ဘံၣ်တၢ်ဘၢ ဒ်သိး ကပူၤဖျဲးဒီး တၢ်ဘီးယၣ်ကွံာ် တၢ်ဘီးဘၣ်ရၤလီၤအံၤဒီးပာ်တၢ်အဒူၣ် အဆၢလၢအဖီခိၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, တၢ်ဂဲၤလိာ်လၢ တၢ်ကပာ် တၢ်အဒူၣ်အဆၢ အဂီၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤန့ၣ်လီၤ.

အဆၢဒိၣ်(၈)

ပှၤတဂၤဂၤအတၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်လၢ အဒိးန့ၢ်ဘၣ်ဝဲ ဒ်သဲစးတၢ်သိၣ် တၢ်ဘျၢအသိးတဖၣ် မ့ၢ်ဘၣ်တၢ်မၤဟးဂီၤအီၤန့ၣ် အဝဲအိၣ်ဒီးတၢ်ခွဲး တၢ်ယာ်လၢ ကဒိးန့ၢ်ဘၣ်တၢ်ကူစါယါဘျါလၢ အတုၤလီၤတီၤလီၤ လၢထံကီၢ်အကွီၢ်ဘျိၣ် လၢအဒိၣ် စီဒိၣ်ကမီၤအအိၣ် န့ၣ်လီၤ.

အဆၢဒိၣ်(၉)

မတၤမး တဘၣ်တၢ်ဖိၣ်ဆူၣ်ဖိၣ်စိးအီၤ, တၢ်ဖိၣ်ယာ်အီၤလၢ ယိာ်ပူၤ, တၢ်ဒုးဟးထီၣ်ကွံာ်အီၤလၢ အထံအကီၢ် အပူၤဘၣ်.

အပိုဒ် ၁၀

လူတိုင်းသည် ၎င်း၏အခွင့်အရေးနှင့် တာဝန်ရှိမှုများကို အဆုံးအဖြတ် ခံရာတွင်လည်းကောင်း၊ ၎င်းအပေါ် ပြစ်မှုကြောင်းအရ စွပ်စွဲချက်ကို အဆုံးအဖြတ် ခံရာတွင်လည်းကောင်း လွတ်လပ်၍ ဘက်လိုက်မှု မရှိသော တရားရုံးတစ်ရပ်က အများပြည်သူ ရှေ့မှောက်တွင် တရားမျှတစွာ ကြားနာစစ်ဆေးခြင်းကို တန်းတူရည်တူ အပြည့်အဝ ရပိုင်ခွင့် ရှိသည်။

အပိုဒ် ၁၁

(၁) ပြစ်မှုတစ်ရပ်ဖြင့် တရားစွဲဆိုခံရသော လူတိုင်းသည် စွပ်စွဲခံရသည့် ပြစ်မှုအတွက် ခုခံချေပရန်လိုအပ်သည့် အာမခံချက် ရှိသော၊ အများပြည်သူ ရှေ့မှောက်၌ စစ်ဆေးသော တရားရုံးက ဥပဒေနှင့်အညီ ကြားနာစစ်ဆေးပြီး ပြစ်မှုကျူးလွန်သည်ဟု ထင်ရှား စီရင်မှု မခံရ မချင်း အပြစ်မဲ့သူဟူ၍ မှတ်ယူခြင်းခံထိုက်သည့် အခွင့်အရေးရှိသည်။

(၂) ပြစ်မှုကျူးလွန်သည့်အချိန်တွင် ပြည်တွင်းဥပဒေအရ ဖြစ်စေ၊ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာဥပဒေအရဖြစ်စေ လုပ်ရပ် သို့မဟုတ် ပျက်ကွက်မှု တစ်ရပ်သည် ပြစ်မှုမမြောက်ပါက ထိုလုပ်ရပ် သို့မဟုတ် ပျက်ကွက်မှုအတွက် မည်သူမျှ အပြစ်မရှိစေရ။ ပြစ်မှုကျူးလွန်သည့် အချိန်ကာလတွင် ထိုက်သင့်စေနိုင်သော ပြစ်ဒဏ်ထက် ပိုမို ကြီးလေးသောပြစ်ဒဏ်ကို ထိုက်သင့်စေခြင်း မရှိစေရ။

အဆၢဒိၣ်(၁၀)

လၢတၢ်ဆၢတဲာ် ပှၤတဂၤဂၤ အတၢ်ခွဲးတၢ်ယာ် ဒီးအမူအဒါအဖီခိၣ် မ့ၢ်ဂ့ၤ, တၢ်ဆၢတဲာ် ပၥ်လီၤတၢ်တူၢ်က္ဂီၢ် လၢအဖီခိၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤကဘၣ်အိၣ် ဒီးကွီၢ်ဘျိၣ် လၢတကွၢ်မဲာ်တၢ်, လၢအသဘျ ဒီးကဘၣ်တၢ်သမံသမိး အီၤလၢ ပှၤကမျၢၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အမဲာ်ညါ အိၣ်ဒီးတၢ်ခွဲး တၢ်ယာ်တုၤသိး ထဲသိးလိာ်သး အလၢအပှဲၤ န့ၣ်လီၤ.

အဆၢဒိၣ်(၁၁)

(၁) ပှၤကိးဂၤလၢအဘၣ်တၢ်လိာ်က္ဂီၢ်အီၤလၢ တၢ်ကမၣ်တမံၤ အဃိ န့ၣ် လၢကတြီဆၢက့ၤ တၢ်ပၥ်တၢ်ကမၣ် လၢအဖီခိၣ်အဂီၢ် တၢ်လိၣ်လၢအမ့ၢ် တၢ်အိၣ်ဒီးဘၢ်အုၣ်သး, ကွီၢ်ဘျိၣ်လၢ အစံၣ်ညီၣ် တဲာ်တၢ်လၢကမျၢၢ် အမဲာ်ညါအံၤသမံသမိး ဒ်တၢ် သိၣ်တၢ်သီအသိးဒီးတချုးလၢ တၢ်ပၥ်လီၤတၢ်စံၣ်ညီၣ်တဲာ်လၢ အမ့ၢ်ပှၤမၤကမၣ်တၢ်ဖိဒံးဘၣ်န့ၣ် အိၣ်ဒီးတၢ်ခွဲး တၢ်ယာ်လၢ တၢ်ကပၥ်အီၤ ဒ်အမ့ၢ်ပှၤလၢ အတၢ်ကမၣ် တအိၣ်တဂၤအသိး န့ၣ်လီၤ.

(၂) ဖဲအမၤကမၣ်တၢ်အဆၢကတီၢ် ဒ်ထံကီၢ်အတၢ်သိၣ်တၢ်သီအသိး မ့ၢ်ဂ့ၤဒ်ထံဂုၤကီၢ်ဂၤ အတၢ်သိၣ်တၢ်သီ အသိးမ့ၢ်ဂ့ၤ တၢ်လၢအမၤ ဝဲတမံၤအံၤ (မ့တမ့ၢ်) အတၢ်လီၤတုာ်လီၤကာ်တမံၤအံၤ တၢ်မ့ၢ် ထံၣ်ဝဲလၢတမ့ၢ်တၢ် ကမၣ်ဘၣ်န့ၣ်ဒီး တၢ်လၢမၤဝဲ (မ့တမ့ၢ်) တၢ်လီၤတုာ်လီၤကာ်အဖီခိၣ် မတဂၤမးတအိၣ်ဒီး တၢ်ကမၣ် ဘၣ်. ဖဲအဝဲမၤကမၣ်တၢ်အဆၢကတီၢ် တၢ်တဘၣ်ဟ့ၣ်တၢ်စံၣ် ညီၣ်ဒိၣ်န့ၢ်ဒံး တၢ်စံၣ်ညီၣ်လၢ အကြၢးဒိးန့ၢ်ဘၣ်ဝဲအဖီခိၣ်ဘၣ်.

အပိုဒ် ၁၂

မည်သူမျှ မိမိ၏ပုဂ္ဂိုလ်ရေးလွတ်လပ်ခွင့်၊ မိသားစု၊ နေအိမ် သို့မဟုတ် စာပေးစာယူ ကိစ္စရပ်များတွင် မတရားဝင်ရောက် စွက်ဖက်ခြင်းကို လည်းကောင်း၊ မိမိ၏ဂုဏ်သိက္ခာနှင့် ထင်ပေါ်ကျော်ကြားမှုအား ပုတ်ခတ်ခြင်းကိုလည်းကောင်း မခံရစေရ။ လူတိုင်းသည် ထိုသို့ ဝင်ရောက် စွက်ဖက်ခြင်း သို့မဟုတ် ပုတ်ခတ်ခြင်းတို့မှ ဥပဒေအရ အကာအကွယ် ရပိုင်ခွင့် ရှိသည်။

အပိုဒ် ၁၃

(၁) လူတိုင်းတွင် နိုင်ငံ၏ နယ်နိမိတ်အတွင်း၌ လွတ်လပ်စွာ သွားလာ ရွှေ့ပြောင်းခွင့်နှင့် နေထိုင်ခွင့်ရှိသည်။

(၂) လူတိုင်းတွင် မိမိ၏နိုင်ငံအပါအဝင် မည်သည့်နိုင်ငံမှမဆို ထွက်ခွာ ပိုင်ခွင့်နှင့် မိမိ၏နိုင်ငံသို့ ပြန်လာပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

အပိုဒ် ၁၄

(၁) လူတိုင်းသည် ဖိစီးနှိပ်စက်မှုမှ လွတ်ကင်းရန် အခြားနိုင်ငံများ၌ ခိုလှုံခွင့်ကို တောင်းခံပိုင်ခွင့်နှင့် ရရှိခံစားပိုင်ခွင့် ရှိသည်။

(၂) နိုင်ငံရေးနှင့် မပတ်သက်သည့် ပြစ်မှုများ၊ ကုလသမဂ္ဂ၏ ရည်ရွယ်ချက်နှင့် အခြေခံမူများကို ဆန့်ကျင်သောအပြုအမူများမှ အမှန်တကယ် ပေါ်ထွက်လာသည့် တရားစွဲဆိုသော အမှုများတွင် အထက်ပါ အခွင့်အရေးကို ကိုးကားအသုံးပြုခွင့် မရှိစေရ။

အပိုဒ် ၁၅

(၁) လူတိုင်းသည် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏နိုင်ငံသားအဖြစ် ခံယူခွင့်ရှိသည်။

အဆၢဒိၣ်(၁၂)

မတၤမး တၢ်တဘၣ်နုာ်လီၤမၤတံာ်တာ် အနီၢ်ကစၢ်အတၢ်သဘျ့, အဟံၣ်ဖိဃီဖိ, အဟံၣ် (မ့တမ့ၢ်) အတၢ်ကွဲးလံာ်တဖၣ်အပူၤမ့ၢ်ဂ့ၤ, မၤဘၣ်ဒိအဝဲအသူးအသ့ၣ်, အတၢ်မံၤဟူသၣ်ဖျါမ့ၢ်ဂ့ၤန့ၣ်ဘၣ်. ပှၤကိးဂၤဒဲး အိၣ်ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်လၢ ကဘၣ်တၢ်ဒီသဒၢအီၤလၢ တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ ခီဖျိတၢ်သိၣ်တၢ်သီတဖၣ် န့ၣ်လီၤ.

အဆၢဒိၣ်(၁၃)

(၁) ပှၤကိးဂၤဒဲးအိၣ်ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်လၢ ကဟးထီၣ်က့ၤလီၤ, သုးလီၢ် သုးကျဲ, အိၣ်ဆိးလၢထံကီၢ် အဟီၣ်ကဝီၤပူၤလၢတၢ်သဘျ့န့ၣ်လီၤ.

(၂) ပှၤကိးဂၤဒဲး အိၣ်ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်လၢ ကဟးထီၣ်လၢအထံအကီၢ် မ့ၢ်ဂ့ၤ ဆူထံဂုၤကီၢ်ဂၤအချၢမ့ၢ်ဂ့ၤ ဒီးဟဲက့ၤနုာ်လီၤက့ၤဆူ အထံ အကီၢ်အပူၤမ့ၢ်ဂ့ၤ န့ၣ်လီၤ.

အဆၢဒိၣ်(၁၄)

(၁) ပှၤကိးဂၤဒဲး ဒ်သိးကပူၤဖျဲးဒီးတၢ်မၤအၢမၤသီအီၤအဂီၢ် အိၣ်ဒီး တၢ်ခွဲး တၢ်ယာ်လၢကဃ့အိၣ်ကဒုလၢ ထံဂုၤကီၢ်ဂၤအပူၤန့ၣ်လီၤ.

(၂) တၢ်ပာ်ထီၣ်တၢ်ကမၣ်လၢ လၢအဟဲထွဲးထီၣ် နီၢ်နီၢ်လၢတၢ် ကမၣ်လၢ တဘၣ်ထွဲဒီးထံဂ့ၢ်ကီၢ်ဂ့ၤ, တၢ်ထီဒါ ဘီမုၢ်စၢဖှိၣ် အတၢ်ပညိၣ်ကွၢ်စိ, အတၢ်သိၣ်တၢ်သီတဖၣ်န့ၣ် တၢ်တပျဲအီၤလၢ ကသူတၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်လၢထဲးအံၤဘၣ်.

အဆၢဒိၣ်(၁၅)

(၁) ပှၤကိးဂၤဒဲး အိၣ်ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်လၢ ကမ့ၢ်ဘၣ် ထံကီၢ်တဘ့ၣ် ဘ့ၣ်အထံဖိကီၢ်ဖိ န့ၣ်လီၤ.

(၂) မည်သူမျှ မိမိ၏နိုင်ငံသားဖြစ်မှုကို မတရားရုပ်သိမ်းခြင်း မခံရစေရ။ မိမိ၏ နိုင်ငံသားဖြစ်မှု ပြောင်းလဲနိုင်သည့် အခွင့်အရေးကိုလည်း ငြင်းပယ်ခြင်း မခံရစေရ။

အပိုဒ် ၁၆

(၁) အရွယ်ရောက်ပြီးသော ယောကျ်ားနှင့် မိန်းမတို့တွင် လူမျိုး၊ နိုင်ငံသား သို့မဟုတ် ကိုးကွယ်သည့်ဘာသာကို အကြောင်းပြု၍ ကန့်သတ်ချက်တစ်စုံတစ်ရာမရှိစေဘဲ ထိမ်းမြားလက်ထပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် မိသားစုထူထောင်ပိုင်ခွင့် ရှိသည်။ ၎င်းတို့သည် လက်ထပ်ရာတွင် လည်းကောင်း၊ အကြင်လင်မယားအဖြစ် ပေါင်းသင်းနေစဉ်တွင် လည်းကောင်း၊ ကွာရှင်းပြတ်စဲသည့်အခါတွင်လည်းကောင်း တန်းတူရည်တူ အခွင့်အရေးများ ရခွင့်ရှိသည်။

(၂) သတို့သားနှင့် သတို့သမီး နှစ်ဦးနှစ်ဖက်တို့၏ လွတ်လပ်သော သဘောဆန္ဒ အပြည့်အဝရှိမှသာလျှင် ထိမ်းမြားလက်ထပ်ခြင်း ပြုရမည်။

(၃) မိသားစုသည် လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ သဘာဝကျသော အခြေခံအဖွဲ့ဖြစ်ပြီး လူ့အဖွဲ့အစည်းနှင့် နိုင်ငံတော်၏ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုကို ခံစားပိုင်ခွင့် ရှိသည်။

အပိုဒ် ၁၇

(၁) လူတိုင်းတွင် မိမိတစ်ဦးချင်းသော်လည်းကောင်း၊ အခြားသူများနှင့် စုပေါင်း၍သော်လည်းကောင်း ပစ္စည်းဥစ္စာကို ပိုင်ဆိုင်ခွင့် ရှိသည်။

(၂) မည်သူမျှ မိမိပိုင်ပစ္စည်းဥစ္စာကို မတရားသိမ်းယူခြင်း မခံထိုက်စေရ။

(၂) မတၤမၤ တဘၣ်တၢ်ဟံးနှၢ်ဆူၣ်က့ၤပှၤတဂၤအတၢ်မ့ၢ်တၢ် ဒ်ထံဖိကီၢ်ဖိတဂၤအသိးဘၣ်. တဘၣ်တၢ်ညိကွံာ်စ့ၢ်ကီး အတၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်လၢ ကဆီတလဲအထံဖိကီၢ်ဖိ အတၢ်မ့ၢ်တၢ် နှၣ်ဘၣ်.

အဆၢဒိၣ်(၁၆)

(၁) ပိာ်မုၣ်, ပိာ်ခွါ လၢအသးအနံၣ်အလါ ပှဲၤထီၣ်ပှဲၤထီတဖၣ် အိၣ်ဒီး တၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်လၢ ကဒိးတ့ဒိးဖျီအသး, သူၣ်ထီၣ်ဟံၣ်ဃီ လၢတအိၣ်ဒီးတၢ်ပာ်တၢ်အဒူၣ်အဆၢလၢကလုာ်, ထံကီၢ် (မ့တမ့ၢ်) အတၢ်ဘူၣ်တၢ်ဘါ အဃိဘၣ်. အဝဲသ့ၣ်တဖၣ် အိၣ်ဒီး တၢ်ခွဲးတၢ်ယာ် တုၤသိးထဲသိးလိာ်သး ဖဲအိၣ်ဆိး တပူၤဃီမ့ၢ်ဂ့ၤ, ဖဲထုးလီၤဖှၣ်လိာ်ကွံာ်အသး မ့ၢ်ဂ့ၤလီၤ.

(၂) တလးမူးပိာ်မုၣ် ဒီးတလးမူးပိာ်ခွါခံဂၤ မ့ၢ်အိၣ်ဒီးတၢ်ဘၣ်သးသဘျ့ အလၢအပှဲၤမး ကဒိးတ့ဒိးဖျီဘၣ်အသး လီၤ.

(၃) ဟံၣ်ဃီဒူၣ်ထၢမ့ၢ် ပှၤကူပှၤကညီတၢ်ကရၢကရိ အခီၣ်တဃာ် ဒီး အိၣ်ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယာ် လၢကဘၣ်တၢ် အံးထွဲကွၢ်ထွဲအီၤလၢပှၤကူ ပှၤကညီတၢ်ကရၢကရိ ဒီးအထံအကီၢ် နှၣ်လီၤ.

အဆၢဒိၣ်(၁၇)

(၁) ပှၤကိးဂၤဒဲးအိၣ်ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်လၢ ကပၢဘၣ်တၢ်စုလီၢ်ခီၣ်ခိၣ် ဒ်နီၢ်တဂၤအသိးမ့ၢ်ဂ့ၤ, တၢ်ပာ်ဖှိၣ်ဒီး ပှၤဂုၤပှၤဂၤသ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤ နှၣ်လီၤ.

(၂) မတၤမၤအတၢ်စုလီၢ်ခီၣ်ခိၣ်, အတၢ်ထူးတၢ်တီၤအံၤ တဘၣ်တၢ်ဟံးနှၢ်ဆူၣ်အီၤဘၣ်.

အပိုဒ် ၁၈

လူတိုင်းတွင် လွတ်လပ်စွာတွေးခေါ်ခွင့်၊ အမှားအမှန် ဝေဖန်ပိုင်းခြားခွင့်နှင့် ကိုးကွယ်ခွင့် ရှိသည်။ အဆိုပါ အခွင့်အရေးများတွင် မိမိ ကိုးကွယ်သည့်ဘာသာ သို့မဟုတ် သက်ဝင်ယုံကြည်ချက်ကို လွတ်လပ်စွာပြောင်းလဲခွင့်အပြင်၊ တစ်ဦးချင်းဖြစ်စေ၊ အများနှင့်စုပေါင်း၍ဖြစ်စေ၊ မိမိကိုးကွယ်သည့်ဘာသာ သို့တည်းမဟုတ် သက်ဝင်ယုံကြည်မှုကို အများပြည်သူရှေ့မှောက်၌ဖြစ်စေ၊ သီးခြားဖြစ်စေ လွတ်လပ်စွာ သင်ပြခွင့်၊ ကျင့်သုံးခွင့်၊ ဝတ်ပြုကိုးကွယ်ခွင့်နှင့် ဆောက်တည်ခွင့်တို့လည်း ပါဝင်သည်။

အပိုဒ် ၁၉

လူတိုင်းတွင် လွတ်လပ်စွာ ထင်မြင်ယူဆခွင့်နှင့် လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ခွင့်ရှိသည်။ အဆိုပါ အခွင့်အရေးများတွင် ထင်မြင်ယူဆချက်များကို အနှောင့်အယှက်ကင်းစွာဖြင့် လွတ်လပ်စွာ စွဲကိုင်ခွင့်အပြင် သတင်းအချက်အလက်နှင့် အတွေးအခေါ် အယူအဆများကို သတင်းမီဒီယာ တစ်ရပ်ရပ်မှတစ်ဆင့် နယ်နိမိတ် အပိုင်းအခြားမရှိ ရှာဖွေဆည်းပူးခွင့်၊ လက်ခံခွင့်နှင့် ဖြန့်ချိခွင့်တို့လည်း ပါဝင်သည်။

အပိုဒ် ၂၀

(၁) လူတိုင်းတွင် ငြိမ်းချမ်းစွာစုဝေးခွင့်နှင့် အသင်းအဖွဲ့ ဖွဲ့စည်းခွင့်တို့ကို လွတ်လပ်စွာကျင့်သုံးခွင့်ရှိသည်။

(၂) အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်ရပ်တွင် ပါဝင်စေရန် မည်သူ့ကိုမျှ အတင်းအကျပ် မပြုရ။

အဆၢဒိၣ်(၁၈)

ပှၤကိးဂၤအိၣ်ဒီးတၢ်သဘျ့လၢ တၢ်ဆိကမိၣ်ဆိကမး, တၢ်သဘျ့လၢ တၢ်သ့ပာ်ဖးနီၤဖးတၢ်ဂ့ၤတၢ်အၢအဆၢ, တၢ်သဘျ့လၢတၢ်ဘူၣ်တၢ်ဘါအဖီခိၣ်နူ့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်အံၤအပူၤ အိၣ်ဒီးတၢ်သဘျ့လၢ ကဆီတလဲအတၢ်ဘူၣ်တၢ်ဘါတၢ်စူၢ်တၢ်နာ်, နီၢ်တဂၤမ့ၢ်ဂ့ၤ, ပာ်ဖှိၣ်ဒီးပှၤဂၤမ့ၢ်ဂ့ၤ တၢ်သိၣ်လိဘၣ်ထွဲအတၢ်ဘူၣ်တၢ်ဘါ (မ့တမ့ၢ်) အတၢ်စူၢ် တၢ်နာ်, တၢ်ဘူၣ်ထီၣ်ဘါထီၣ်ယွၤ သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ တၢ်မၤအီၤလၢတၢ်သဘျ့ လၢကမျၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အမဲာ်ညါမ့ၢ်ဂ့ၤ, လၢတၢ်လီၢ်လီၤလီၤဆီဆီတတီၤတီၤအပူၤ မ့ၢ်ဂ့ၤသ့ဝဲဒၣ်နူ့ၣ်လီၤ.

အဆၢဒိၣ်(၁၉)

ပှၤကိးဂၤဒဲး အိၣ်ဒီးတၢ်သဘျ့လၢ ကပာ်ဖျါထီၣ်အတၢ်ထံၣ် အတၢ်ဆိကမိၣ်တဖၣ်လၢ တၢ်သဘျ့အပူၤနူ့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်သဘျ့အံၤအပူၤ အိၣ်ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်လၢ ကဟံးယာ်အတၢ်ထံၣ်တၢ်ဆိကမိၣ်အံၤလၢ တၢ်သဘျ့အပူၤ လၢတအိၣ်ဒီး တၢ်တြီမၤတံာ်တာ်ဘၣ်. တကးဒံးဘၣ် တၢ်ကစီၣ်အဂ့ၢ်အကျိၤ, အတၢ်ထံၣ်တၢ်ဆိကမိၣ်တဖၣ်အံၤ တူၢ်လိာ်ဟံးန့ၢ်, ရၤလီၤ , မၤလိန့ၢ်အီၤ ခီဖျိမံဒယၢၣ်တၢ်ကစီၣ် တဆီဘၣ်တဆီ လၢတအိၣ်ဒီး တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲအဒူၣ်အဆၢဘၣ် နူ့ၣ်လီၤ.

အဆၢဒိၣ်(၂၀)

(၁) ပှၤကိးဂၤအိၣ်ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်, တၢ်သဘျ့လၢ ကပာ်ဖှိၣ်လိာ်သး, ကဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ကရၢကရိဒီးကရၢကရိ ထီၣ်သးနူ့ၣ်လီၤ.

(၂) မတၤမး တဘၣ်တၢ်မၢဆူၣ်အီၤလၢ ကနုာ်လီၤဆူ တၢ်ကရၢကရိ တဖုဖုအပူၤဘၣ်.

အပိုဒ် ၂၁

(၁) လူတိုင်းတွင် မိမိနိုင်ငံ၏အစိုးရအဖွဲ့အစည်း၌ တိုက်ရိုက် ဖြစ်စေ၊ လွတ်လပ်စွာရွေးချယ်သည့် ကိုယ်စားလှယ်များမှတစ်ဆင့် ဖြစ်စေ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့် ရှိသည်။

(၂) လူတိုင်းတွင် မိမိနိုင်ငံ၏ ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းဖြစ်ရန် တူညီသည့် အခွင့်အရေးရှိသည်။

(၃) အစိုးရအုပ်ချုပ်မှုအာဏာသည် ပြည်သူပြည်သားတို့၏ ဆန္ဒ အပေါ်အခြေခံရမည်။ လူတိုင်းပါဝင်၍ တန်းတူညီမျှ ဆန္ဒမဲ ပေးနိုင်ခွင့်ရှိပြီး လျှို့ဝှက်မဲပေးစနစ်ဖြင့်ဖြစ်စေ၊ အလားတူ လွတ်လပ်သော မဲပေးစနစ်ဖြင့်ဖြစ်စေ အချိန်ကာလ အပိုင်းအခြားအလိုက် ကျင်းပသော စစ်မှန်သည့် ရွေးကောက်ပွဲများတွင် အဆိုပါ ဆန္ဒကို ဖော်ထုတ်ရမည်။

အပိုဒ် ၂၂

လူတိုင်းတွင် လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ အဖွဲ့ဝင်တစ်ဦးအနေဖြင့် လူမှုဘဝ လုံခြုံရေး ရယူပိုင်ခွင့်ရှိသည့်ပြင်၊ မိမိနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းမှုနှင့် အရင်းအမြစ်တို့အရ အမျိုးသားကြိုးပမ်းမှုနှင့် နိုင်ငံတကာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုတို့ဖြင့် မိမိ၏ ဂုဏ်သိက္ခာနှင့် ကိုယ်ရည်ကိုယ်သွေး လွတ်လပ်စွာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် မရှိမဖြစ် လိုအပ်သော စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးများကို ရရှိခံစားပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

၁၁

အဆၢဒိၣ်(၂၁)

(၁) ပှၤကိးဂၤဒဲးအိၣ်ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်လၢ ကနုာ်လီၤဆူ ထံကီၢ်ပဒိၣ် အတၢ်ကရၢကရိအပူၤ လီၤလီၤမ့ၢ်ဂ့ၤ ခီဖျိလၢတၢ်ယုထၢခၢၣ် စးလၢ တၢ်သဘျ့အပူၤမ့ၢ်ဂ့ၤ သ့ဝဲဒၣ်နှၣ်လီၤ.

(၂) ပှၤကိးဂၤဒဲးအိၣ်ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယာ် ထဲသိးတုၤသိးလိာ်သးလၢ ကမ့ၢ် ထံကီၢ်ပဒိၣ်အပှၤမၤတၢ်ဖိနှၣ်လီၤ.

(၃) ထံကီၢ်ပဒိၣ် တၢ်ပၢတၢ်ပြးအစိကမီၤ ကဘၣ်အိၣ်သ့ၣ်လီၤ အသးလၢ ထံဖိကီၢ်ဖိတဖၣ် အတၢ်ဘၣ်သး အဖီခိၣ်နှၣ်လီၤ. ပှၤကိးဂၤ အိၣ်ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်ထဲသိးတုၤသိးလၢ ကဟ့ၣ် တၢ်ဖးလီၤ. အိၣ်ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယာ် လၢကပၥ်ဖျါထီၣ်အတၢ်ဘၣ် သးခီဖျိတၢ်ဟ့ၣ်တၢ်ဖးအသနူလီၤလီၤ လၢတၢ်သဘျ့အပူၤမ့ၢ်ဂ့ၤ, တၢ်ဟ့ၣ်တၢ်ဖးအ သနူလၢတၢ်ခူသူၣ်အပူၤမ့ၢ်ဂ့ၤ လၢတၢ်ယု ထၢထံကီၢ်ခိၣ်နၢ် တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤအမ့ၢ်အတီ လၢတၢ်မၤအီၤ တဘျီဘၣ်တဘျီ အဖီခိၣ်နှၣ်လီၤ.

အဆၢဒိၣ်(၂၂)

ပှၤကိးဂၤအိၣ်ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်လၢ အကမ့ၢ်ပှၤကူၤပှၤကညီ တၢ်ကရၢ ကရိဖိတဂၤ ဒ်သိးကဒိးန့ၢ် တၢ်အိၣ်မူတၢ်ရှ လိာ်မၤသကိးအတၢ်ဘံၣ် တၢ်ဘၢအဂီၢ်,တကးဒံးဘၣ် ဒ်အထံအကီၢ်အတၢ်ရၢကရိဒီး အထံ အကီၢ်အကၢ်အစီအသိး ခီဖျိလၢထံကီၢ်ပတီၢ်အတၢ်ကျဲးစၢးဒီး ထံဂုၤကီၢ်ဂၤအတၢ်မၤသကိးတၢ်အဖီခိၣ် နီၢ်ကစၢ်အသူးအသ့ၣ် ဒီးအနီၢ်ကစၢ်အတၢ်သဘျ့ ကဒိၣ်ထီၣ်ထီထီၣ်အဂီၢ် အိၣ်ဒီးတၢ်ခွဲး တၢ်ယာ်လၢ ကဒိးန့ၢ်တၢ်လိၣ်လၢအမ့ၢ်တၢ်ဖံးတၢ်မၤမုၢ်ကျိၤဝဲၤကွာ်, တၢ်ရှလိာ်မၤသကိး, ဒီးတၢ်ဆဲးတၢ်လၤသ့ၣ်တဖၣ်နှၣ်လီၤ.

အပိုဒ် ၂၃

(၁) လူတိုင်းတွင် အလုပ်လုပ်ပိုင်ခွင့်၊ မိမိနှစ်သက်ရာ အလုပ်အကိုင်ကို လွတ်လပ်စွာရွေးချယ်ပိုင်ခွင့်၊ တရားမျှတ၍ အဆင်ပြေမှု ရှိသော လုပ်ငန်းခွင်အခြေအနေများရပိုင်ခွင့်နှင့် အလုပ်လက်မဲ့ ဖြစ်ခြင်းမှ အကာအကွယ်ရပိုင်ခွင့် ရှိသည်။

(၂) လူတိုင်းတွင် တူညီသောအလုပ်အတွက် တူညီသောလုပ်ခ ကြေးငွေကို ခွဲခြားမှုတစ်စုံတစ်ရာ မရှိစေဘဲ ရပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

(၃) အလုပ်လုပ်သည့်လူတိုင်းတွင် မိမိနှင့် မိမိ၏မိသားစုအတွက် လူ့ဂုဏ်သိက္ခာနှင့်ထိုက်တန်သော ဘဝရပ်တည်မှုကို အာမခံနိုင်မည့် တရားမျှတ၍ လျော်ကန်သင့်မြတ်သော အခကြေးငွေ ရပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ လိုအပ်လျှင် အခြားလူမှုရေး ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုများကိုလည်း ဖြည့်စွက်ရရှိ ခံစားပိုင်ခွင့် ရှိသည်။

(၄) လူတိုင်းတွင် မိမိ၏အကျိုးစီးပွားကို ကာကွယ်ရန်အတွက် အလုပ်သမားသမဂ္ဂများ ဖွဲ့စည်းခွင့်နှင့် ယင်းသမဂ္ဂများတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့် ရှိသည်။

အပိုဒ် ၂၄

လူတိုင်းတွင် ကြောင်းကျိုးလျော်ညီစွာ ကန့်သတ်ထားသည့် အလုပ်ချိန် နာရီနှင့် လစာခံစားခွင့်ရှိသော အခါကာလ အားလျော်စွာ သတ်မှတ်ထားသည့် အလုပ်အားလပ်ရက်များ အပါအဝင် အနားယူခွင့်နှင့် အားလပ်ခွင့်တို့ကို ခံစားပိုင်ခွင့် ရှိသည်။

အဆၢဒိၣ်(၂၃)

(၁) ပှၤကိးဂၤဒဲး အိၣ်ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်လၢကဖံးတၢ်မၤတၢ်လီၤ. အိၣ်ဒီးတၢ်သဘျ့လၢ ကယုထၢဖံးမၤတၢ်မၤလၢအအဲၣ်ဝဲ, အိၣ်ဒီး တၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်လၢ ကဒိးန့ၢ်တၢ်ဖံးတၢ်မၤအလီၢ်အကျဲလၢ အအိၣ်ဒီးတၢ်တီတၢ်လိၤဒီး ဘၣ်လီၢ်ဘၣ်စးဝဲဒီးအိၣ်ဒီး တၢ်ခွဲး တၢ်ယာ်လၢ တၢ်ကကဟုကယာ်တြီဆၢန့ၢ်အီၤ လၢတၢ်တအိၣ်ဒီး တၢ် ဖံးတၢ်မၤန့ၣ်လီၤ.

(၂) ပှၤကိးဂၤဒဲးအိၣ်ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်လၢ ကဒိးန့ၢ်တၢ်ဖံးတၢ်မၤ, ဒီး လါလဲလၢအထဲသိးတုၤသိးလိာ်သး လၢတအိၣ်ဒီးတၢ်ကွၢ် မဲာ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

(၃) ပှၤမၤတၢ်ဖိကိးဂၤဒဲး အိၣ်ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်လၢ ကဒိးန့ၢ်ကျိၣ်စ့ ဘူးလဲလၢကြၢးဒိးန့ၢ်ဝဲတီတီလိၤလိၤ လၢအအိၣ် ဒီးတၢ်အုၣ်ကွံၢ် သးအလၢအပှဲၤလၢကၢကီၣ်, အိၣ်ဒီးပှၤကူပှၤကညီ အသူးအသ့ၣ်, ကဆၢထၢၣ်ဂၢၢ်ကျၢၢ လၢအဝဲဒီးအဟံၣ်ဖိဃီဖိအဂီၢ် န့ၣ်လီၤ.

(၄) ပှၤကိးဂၤဒဲး ဒ်သိး ကကဟုကယာ် ဒီသဒၢ အတၢ်ဖံးတၢ်မၤ အတၢ် ဘၣ်ဘျုးသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ် အိၣ်ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်လၢကကရၢ ကရိထိၣ်စၢဖှိၣ်ကူၣ်ကၤကရၢမ့ၢ်ဂ့ၤ, နုာ်လီၤဆူ စၢဖှိၣ်ကူၣ်ကၤ ကရၢအပူၤမ့ၢ်ဂ့ၤသ့ဝဲဒၣ် န့ၣ်လီၤ.

အဆၢဒိၣ်(၂၄)

ပှၤကိးဂၤဒဲး အိၣ်ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်လၢ ကဟံးန့ၢ်တၢ်အိၣ်ဘှံးအိၣ်သါ, အိၣ်ကသုၣ်ကသီ ဖဲတၢ်မၤအဆၢကတီၢ်လၢ တၢ်ပာ်လီၤအီၤ အိၣ်ဒီး တၢ်ဒိးန့ၢ်လါလဲ အခါမ့ၢ်ဂ့ၤ, နံၤသဘျ့လၢတၢ်ပာ်လီၤအီၤတဖၣ် အဖီ ခိၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤ န့ၣ်လီၤ.

အပိုဒ် ၂၅

(၁) လူတိုင်းတွင် အစားအစာ၊ အဝတ်အထည်၊ နေအိမ်၊ ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှုနှင့် လိုအပ်သည့် လူမှုအထောက်အပံ့များ အပါအဝင် မိမိနှင့် မိမိ၏မိသားစု ကျန်းမာရေးနှင့် ကိုယ်စိတ်နှစ်ဖြာ အေးချမ်းစွာ နေထိုင်နိုင်ရေးအတွက် လုံလောက်သည့် လူနေမှု အဆင့်အတန်းကို ရပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ထို့ပြင် အလုပ်လက်မဲ့ ဖြစ်ခြင်း၊ ကျန်းမာရေးချို့တဲ့ခြင်း၊ မသန်စွမ်း ဖြစ်ခြင်း၊ မုဆိုးမ ဖြစ်ခြင်း၊ အသက်အရွယ်အိုမင်းခြင်း သို့မဟုတ် မိမိ မတတ်စွမ်းနိုင်သော အခြေအနေများကြောင့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း မပြုနိုင်ခြင်းတို့ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့လျှင် ဘဝလုံခြုံမှု ရပိုင်ခွင့် ရှိသည်။

(၂) မိခင်ဘဝနှင့် ကလေးသူငယ်ဘဝတို့တွင် အထူးစောင့်ရှောက်မှုနှင့် ကူညီမှုကို ရပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ တရားဝင် လက်ထပ်၍ ဖြစ်စေ၊ တရားဝင် လက်မထပ်ဘဲဖြစ်စေ မွေးဖွားလာသော ကလေးအားလုံးသည် တူညီသော လူမှုကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုကို ခံစားခွင့်ရှိသည်။

အပိုဒ် ၂၆

(၁) လူတိုင်းတွင် ပညာသင်ယူခွင့်ရှိသည်။ ပညာသင်ကြားရေးသည် အနည်းဆုံး မူလတန်းနှင့် အခြေခံအဆင့်တို့တွင် အခမဲ့ ဖြစ်ရမည်။ မူလတန်းပညာသည် မသင်မနေရ ဖြစ်ရမည်။ စက်မှုလက်မှုနှင့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းပညာများကို လူအများ သင်ယူနိုင်စေရမည် ဖြစ်ပြီး အဆင့်မြင့်ပညာရေးကို အရည်အချင်းပေါ် အခြေခံ၍ အားလုံးတန်းတူရည်တူ ရရှိစေရမည်။

အဆၢဒိၣ်(၂၅)

(၁) ပှၤကိးဂၤဒဲးအိၣ်ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်လၢ ကဒိးန့ၢ်တၢ်အိၣ်မူ အပတိၢ် လၢအဝဲဒီး အဟံၣ်ဖိဃီဖိကအိၣ်ပှဲၤဒီး တၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ့ဒီး တၢ်မုာ်တၢ်ပၢၤလၢနီၢ်ခိဒီးနီၢ်သးအဂီၢ် လၢအလၢပှဲၤဒီးတၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤ ဒ်အမ့ၢ်တၢ်အီၣ်တၢ်အီ, တၢ်ကူတၢ်သိး, ဟံၣ်ဃီတၢ်အိၣ်တၢ်ဆိး, တၢ်အံးထွဲကွၢ်ထွဲလၢ တၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ့တဖၣ်လီၤ. တကးဒံးဘၣ်, အိၣ်ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်လၢ ကဒိးန့ၢ်တၢ်အိၣ်မူ အတၢ်ဘံၣ်တၢ်ဘၢ ဖဲအတၢ်ဖံးတၢ်မၤတအိၣ်, တၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ့တဂ့ၤ, နီၢ်ခိက့ၢ်ဂီၤတလၢပှဲၤ, မုၣ်ကမဲ, သူၣ်ကဲ့သးပှ့ၢ်ကတိၢ် မ့တမ့ၢ်ခီဖျိလၢ တၢ်ဂ့ၤအကလုာ်ကလုာ်အဃိ ကလုၢ်အိၣ်အသးသမူအဂီၢ် တထိၣ်ဘးအဆၢကတိၢ်နူၣ်လီၤ.

(၂) မိၢ်ဒီးဖိသ့ၣ်တဖၣ် အိၣ်ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်လၢ တၢ်ကအံးထွဲကွၢ်ထွဲဒီးတိစၢၤမၤစၢၤအီၤ လီၤလီၤဆီဆီနူၣ်လီၤ. ဖိသၣ်လၢအအိၣ်ဖျဲၣ်ထီၣ်လၢ မိၢ်ပၢ်ခံဂၤဒီးတ့ဒီးဖျိအသးမ့ၢ်ဂ့ၤ အိၣ်ဖျဲၣ်ထီၣ်ဘၣ်လၢ မိၢ်ခံဂၤလၢတဒီးတ့ဒီးဖျိအသးမ့ၢ်ဂ့ၤ, ဖိသၣ်ခဲလၢာ်အံၤ အိၣ်ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယာ် ထဲသိးတုၤသိးလိာ်သး လၢကဒိးန့ၢ်တၢ်အံး ထွဲကွၢ်ထွဲအီၤနူၣ်လီၤ.

အဆၢဒိၣ်(၂၆)

(၁) ပှၤကိးဂၤဒဲးအိၣ်ဒီး တၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်လၢ ကမၤလိတၢ်အဂီၢ် နူၣ်လီၤ. ကမၤလိန့ၢ်တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့ လၢတၢ်သဘျ့ လၢတအိၣ်ဒီး ကိုအလဲ, အစုၤကတၢၢ် ဖဲတီၤဖုၣ်တၢ်မၤလိ အဆၢကတိၢ်နူၣ်လီၤ. တီၤဖုၣ်အတီၤ တၢ်မၤလိအံၤ ပှၤကိးဂၤဒဲး ကဘၣ်မၤလိ အီၤသပှ်ၢတၢၢ်နူၣ်လီၤ. စဲးဖီကဟၣ်တၢ်မၤလိ ဒီးတၢ်လုၢ်အိၣ်သး သမူတၢ်မၤလိသ့ၣ်တဖၣ်နူၣ် ပှၤအါဒံအါဂၤမၤလိအီၤကဘၣ်န့ၢ်ကဘၣ်သ့ ဒီးတၢ်မၤလိလၢ အပတိၢ်ထီတဖၣ်အဂီၢ်အိၣ်သူၣ်လီၤအသးလၢ ပှၤမၤလိတၢ်ဖိတဂၤ ဒ်အပတိၢ်တုၤထီၣ် ထီၣ်ဘးအသိး အိၣ်ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယာ် တုၤသိးထဲသိးလိာ်သး နူၣ်လီၤ.

(၂) ပညာရေးကို လူသားတို့၏ ကိုယ်ရည်ကိုယ်သွေး အပြည့်အဝ ဖွံ့ဖြိုးစေရန်နှင့် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံလွတ်လပ်ခွင့်များကို ပိုမိုလေးစားလာစေရန် ဦးတည်သင်ကြားစေရမည်။ ပညာရေးသည် နိုင်ငံအားလုံးအတွင်း၊ လူမျိုး သို့မဟုတ် ဘာသာရေးဆိုင်ရာအုပ်စုများအတွင်း နားလည်မှု၊ သည်းခံမှုနှင့် ချစ်ကြည်ရင်းနှီးမှုတို့ မြှင့်တင်ရမည်ဖြစ်ပြီး ငြိမ်းချမ်းရေးထိန်းသိမ်းမှုအတွက် ကုလသမဂ္ဂ၏ ဆောင်ရွက်ချက်များကို တိုးမြှင့်စေရမည်။

(၃) မိမိတို့၏ ကလေးပညာရေးကို ရွေးချယ်ရာ၌ မိဘတို့တွင် လက်ဦး အခွင့်အရေးရှိသည်။

အပိုဒ် ၂၇

(၁) လူတိုင်းတွင် လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ ယဉ်ကျေးမှုဘဝ၌ လွတ်လပ်စွာ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့်၊ အနုပညာကို လွတ်လပ်စွာခံစားခွင့်နှင့် သိပ္ပံပညာတိုးတက်မှုနှင့် ၄င်း၏ အကျိုးရလဒ်များကို လွတ်လပ်စွာ မျှဝေခံစားခွင့်ရှိသည်။

(၂) လူတိုင်းတွင် မိမိ၏ ကိုယ်ပိုင်ဉာဏ်ဖြင့် ကြံစည်ဖန်တီး ထုတ်လုပ်သော သိပ္ပံပညာမှဖြစ်စေ၊ စာပေမှဖြစ်စေ၊ အနုပညာမှဖြစ်စေ ဖြစ်ထွန်းလာသည့် ဂုဏ်နှင့် ရုပ်ဝတ္ထု အကျိုးကျေးဇူးများကို ကာကွယ်မှု ရပိုင်ခွင့် ရှိသည်။

အပိုဒ် ၂၈

လူတိုင်းသည် ဤကြေညာစာတမ်းတွင် ဖော်ပြထားသည့် အခွင့်အရေးများနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များကို အပြည့်အဝ အကောင်အထည်ဖော်နိုင်မည့် လူမှုရေးစနစ်နှင့် နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးစနစ် တစ်ရပ်ကို ခံစားပိုင်ခွင့် ရှိသည်။

(၂) တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့အံၤ တၢ်ကဘၣ်သိၣ်လိအီၤအိၣ်ဒီးတၢ်ပညိၣ်လၢ ကမၤဒိၣ်ထီၣ်ထီထီၣ်ပှၤကူပှၤကညီအတၢ်သ့တၢၤလၣ်, ဒီးဒ်သိး ကပဉ်ကဲအါထီၣ် ဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယဉ် လၢပှၤကူပှၤကညီအဂီၢ် ဒီးတၢ်သဘျ့ အခီၣ်တယဉ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့အံၤ ကဘၣ်မ့ၢ်တၢ်လၢ အမၤဒိၣ်ထီၣ်ထီထီၣ် တၢ်နၢ်ပၢၢ်လိဉ်သး, တၢ်ဆီၣ်လီၤသး ဒီးတၢ်အဲၣ်တၢ်ကွံလၢထံ ကီၢ်သ့ၣ်တဖၣ်, ကလုာ် (မ့တမ့ၢ်) တၢ်ဘူၣ်တၢ်ဘါကရူၢ်ကရၢ သ့ၣ်တဖၣ်အပူၤ ဒီးကဘၣ်မ့ၢ်တၢ်လၢ မၤဂ့ၤ ထီၣ်ဒိၣ်ထီၣ် ဘီမုၢ်စၢဖှိၣ်ကရၢ အတၢ်ဖံးတၢ်လၢအမ့ၢ် တၢ်ပၢဃဉ်တၢ်မုဉ်တၢ်ပπ အတၢ်ဖံး တၢ်မၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

(၃) မိၢ်ပၢ်မ့ၢ် သရၣ်သမါအဆိကတၢၢ်လၢ ကဃုထၢန့ၢ် ဖိတဖၣ် အတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့ အကျိၤအကျဲ န့ၣ်လီၤ.

အဆၢဒိၣ်(၂၇)

(၁) ပှၤကိးဂၤဒဲးအိၣ်ဒီး တၢ်ခွဲးတၢ်ယဉ်သဘျ့ဘၢ ကနုဉ်လီၤမၤသကိးတၢ်လၢ ပှၤအတဝၢအတၢ်ဆဲးတၢ်လၤ အတၢ်အိၣ်မူအပူၤမ့ၢ်ဂ့ၤ, တၢ်သဘျ့လၢ ကတူၢ်လိဉ်ပလၢၢ်ဘၣ် ဒ့လၤကူၣ်သ့, အိၣ်ဒီး တၢ်သဘျ့လၢကဟ့ၣ်ခီဟ့ၣ်နီၤ ဘၣ်ထွဲဒီး စဲအ့ၣ်အတၢ်ဒိၣ် ထီၣ်ထီထီၣ် ဒီးအတၢ် ကဲဘျုးသ့ၣ်တဖၣ် န့ၣ်လီၤ.

(၂) ပှၤကိးဂၤဒဲးအိၣ်ဒီး တၢ်ခွဲးတၢ်ယဉ်လၢ ကကဟုကယဉ်ဒီသဒၢ အမီရၢၣ်အသူးအသ့ၣ် ဒီးတၢ်စုလီၢ်ခီၣ်ခိၣ် တၢ်ဘၣ်ဘျုးဘၣ် ဖှိၣ်လၢ အဒိးန့ၢ်ဝဲခီဖျိလၢစဲအ့ၣ်တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့, လံာ်လဲၢ်, ဒ့လၤကူၣ်သ့လၢ အဒုးအိၣ်ထီၣ်ဝဲလၢ အနီၢ်ကစၢ် အတၢ်ကူၣ်တၢ်ဆး တၢ်သ့ တၢ်ဘၣ်အဖိခိၣ် န့ၣ်လီၤ.

အဆၢဒိၣ်(၂၈)

ပှၤကိးဂၤဒဲး အိၣ်ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယဉ်လၢ ကဒိးန့ၢ်ဘၣ် တၢ်ရ့လိဉ်မၤသကိးသနူ, ထံဂ့ၤကီၢ်ဂၤတၢ် ဘၣ်ထွဲတုၤအိၣ် လိဉ်သးအသနူတဖၣ် လၢအမၤဖျါထီၣ် တၢ်ခွဲးတၢ်ယဉ်ဒီးတၢ်သဘျ့ လၢအအိၣ်လၢဟီၣ်ခိၣ်ဒီဘ့ၣ်တၢ်ဘိးဘၣ်ရၤလီၤ ဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယဉ်လၢပှၤကူပှၤကညီအဂီၢ်အပူၤန့ၣ်လီၤ.

အပိုဒ် ၂၉

(၁) လူတိုင်းသည် မိမိ၏ ကိုယ်ရည်ကိုယ်သွေးကို လူ့အသိုက် အဝန်း အတွင်း၌သာ လွတ်လပ်ပြည့်ဝစွာ ဖွံ့ဖြိုးစေနိုင်သည် ဖြစ်၍ ယင်းအသိုက်အဝန်းအပေါ် တာဝန်ရှိသည်။

(၂) မိမိ၏အခွင့်အရေးများနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များကို ကျင့်သုံးရာတွင် လူတိုင်းသည် အခြားသူများ၏ အခွင့်အရေးများနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များကို အသိအမှတ်ပြု၍ လေးစားရန် အလို့ငှာ လည်းကောင်း၊ ဒီမိုကရေစီ လူ့အဖွဲ့အစည်းတွင် တရားမျှတသော လိုအပ်ချက်များ ဖြစ်သည့် ကိုယ်ကျင့်တရား၊ အများပြည်သူ အေးချမ်းသာယာရေးနှင့် အကျိုးစီးပွား ဖြစ်ထွန်းရေးတို့ကို ဖြည့်ဆည်းရန် အလို့ငှာ လည်းကောင်း၊ ဥပဒေအရ သတ်မှတ် ထားသည့် ကန့်သတ်ချက်များ အတိုင်းသာ ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့် ရှိသည်။

(၃) အဆိုပါအခွင့်အရေးများနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များကို မည်သည့်ကိစ္စ တွင်မျှ ကုလသမဂ္ဂ၏ ရည်ရွယ်ချက်များနှင့် အခြေခံမူများကို ဆန့်ကျင်၍ ကျင့်သုံးခြင်း မပြုရ။

အပိုဒ် ၃၀

နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအတွက်ဖြစ်စေ၊ လူတစ်စုအတွက်ဖြစ်စေ၊ လူ တစ်ဦး တစ်ယောက်အတွက်ဖြစ်စေ၊ ဤကြေညာစာတမ်းပါ အခွင့်အရေးများနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များကို ပျက်စီးရာ ပျက်စီး ကြောင်း ရည်ရွယ်လျက် တစ်စုံတစ်ခုသော ဆောင်ရွက်ချက်တွင် ပါဝင်ရန် သို့မဟုတ် ကိုယ်တိုင်ဆောင်ရွက်ရန် အခွင့်ရှိသည် ဟူ၍ ဤကြေညာစာတမ်းပါ စာသားတစ်ရပ်ရပ်ကို အဓိပ္ပာယ် ကောက်ယူခြင်း မရှိစေရ။

အဆၢဒိၣ်(၂၉)

(၁) ပှၤကိးဂၤဒဲးအိၣ်ဒီးမူဒါ လၢပှၤတဝၢအဖီခိၣ် မ့ၢ်လၢအနီၢ်ကစၢ် ဒၣ်ဝဲ အတၢ်သ့ၣ်တၤလၣ်တဖၣ် ဒိၣ်ထီၣ် ထီထီၣ်သ့ဝဲ ထဲဒၣ်လၢ ပှၤအတဝၢအံၤအပူၤအဃိန့ၣ်လီၤ.

(၂) လၢတၢ်ကသူနီၢ်တဂၤတၢ်ခွဲးတၢ်ယဲၥ် ဒီးတၢ်သဘျ့အဂီၢ်, ကဘၣ် သူဝဲ ဒ်သိးပှၤကိးဂၤဒဲးကပၥ်လုၢ်ပၥ်ပှၢ ဒီးပၥ်ကဲပှၤအဂုၤ အဂၤ အတၢ်ခွဲးတၢ်ယဲၥ် ဒီးအတၢ်သဘျ့, လၢကမၤလၢပှဲၤတၢ်တီ တၢ်လီၤလၢအလိၣ် လၢဒံၣ်မိၣ်ကရ့စံ ပှၤကူၣ်ပှၤကညီအတၢ်ကရၢ ကရိအဂီၢ် လၢကမၤလၢပှဲၤတၢ်သကဲၥ်ပဝး, ပှၤကမျၢ် ထံဖိကီၢ် ဖိတဖၣ်အတၢ်မုၥ်တၢ်ပၢၤ, တၢ်လၢတၢ်ပှဲၤအဂီၢ် ကသူဝဲ အတၢ် ခွဲးတၢ်ယဲၥ် ဒ်တၢ်သိၣ်တၢ်ဘျၢ အတၢ်ပၥ်လီၤတၢ်အဒူၣ် အဆၢ အသိး န့ၣ်လီၤ.

(၃) တၢ်ခွဲးတၢ်ယဲၥ်ဒီးတၢ်သဘျ့သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ တၢ်တဘၣ်သူအီၤလၢ ကျဲလၢအထီဒါလိၥ်သးဒီး ဘီမုၢ်စၢဖှိၣ်ကရၢ အတၢ်ပညိၣ်ကွၢ်စိ ဒီးအတၢ်သိၣ်တၢ်ဘျၢဘၣ်.

အဆၢဒိၣ်(၃၀)

တၢ်ကတီၤတထံၣ်လၢ်လၢ် လၢအအိၣ်လၢဟီၣ်ခိၣ်ဒိဘ့ၣ် တၢ်ဘိးဘၣ် ရၤလီၤ ဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယဲၥ်လၢပှၤကူၣ်ပှၤ ကညီအဂီၢ်အံၤအပူၤ တဖၣ် တဘၣ်တၢ်တဲကျိးကူၤဒ်ထံကီၢ်တကီၢ်အဂီၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, ပှၤတကရူၢ် တကရၢအဂီၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, နီၢ်တဂၤအဂီၢ် မ့ၢ်ဂ့ၤအိၣ်ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယဲၥ် လၢ ကနုၥ်လီၤလၢကမၤတၢ်တမံၤမံၤ မ့ၢ်တမ့ၢ် မၤလၢအနီၢ်ကစၢ်အဃိမ့ၢ် ဂ့ၤလၢအအိၣ်ဒီးတၢ်တိၥ်လၢ ကမၤဟးဂီၤတၢ်ခွဲး တၢ်ယဲၥ်ဒီးတၢ် သဘျ့လၢအအိၣ်လၢ တၢ်ဘိးဘၣ်ရၤလီၤအံၤအပူၤ အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.